

Museumsleder Hans Kruse: Blicher og Knud Sørensen på Grathe Hede

Den 23. oktober var det 850 år siden, at det store slag stod på Grathe Hede. Svend mistede livet og fik navn efter stedet, hvor han døde. Valdemar vandt og fik tilnavnet "den Store." Denne begivenhed har beskæftiget en række digtere, herunder Carsten Hauch, C. J. Boye, Blicher, Ingemann – og nu også Knud Sørensen. Blicheregnens Museum markerede jubilæet over flere dage. Til et møde den 21. oktober på valpladsen, hvor slaget stod, havde Knud Sørensen skrevet en collage "En konge som hed Svend". Collagen blev opført af amatører fra Thorningegnen. I stykket mødes flere historiske personer, herunder Blicher og Hauch, for at diskutere baggrunden for begivenhederne. Efter bifaldet holdt historikeren Rikke Agnete Olsen foredrag om striden.

På selve jubilæumsdagen blev stykket genopført i forsamlingshuset i Thorning, hvor der desuden var middelaldertaffel.

God idé: I et brev til bestyrelsen fortæller vort medlem Børge Holdt Madsen om en to-dages udflugt til Blicheregne med overnatning i området og ellers besøg i Tjele og Kongenshus kro med Blicheraften. Næste dag E Bindstouw i Lysgaard, Blicheregnens museum i Thorning over Hald Hovedgård til Spentrup. Sidste år kunne vi fortælle om en lignende ekskursion fra København ved et andet af vore medlemmer Børge Mortensen, København.

Vi minder om de fine cd'er som forlaget Boglyd har udgivet med vort mangeårige medlem Erik Kühnau og som vi udsendte meddelelse om i september. Cd'erne bestilles på tlf. 4636 3013.

Kommende arrangementer i 2008

Generalforsamling i begyndelsen af april
Udflugt med B.S. Ingemann-Selskabet til Falster sidst i maj.

Seminar med J.P. Jacobsen Selskabet om *Marie Grubbe* og *En Landsbydegns Dagbog*. Medio august.

Årsfest 12. oktober.

Næste nr. af *Blichernoter* marts 2008

Blichermuseerne:

Blichermuseet på Herningsholm: 1. juni - 30. sept- tir.- ons.- tor. 12-16, søn. 13-17.

www.herningmuseum.dk tlf. 97 12 32 66

Blicheregnens museum. Udstillinger.: juni, juli og aug. man.- fre. 9-17, lør. - søn. 11-17, ring 87 70 24 70. www.blicheregnensmuseum.dk
Malvinas hus i Spentrup: 1. april til 1. okt. lør. og søn. kl. 14-17. Fra 16. juni til 15. aug. også åbent tir. og ons. 14-17 tlf. 8647 7047

E Bindstouw i Lysgaard: juni - august, tirsdage til søndage fra kl. 10 - 17. tlf. 86 66 75 79

Tak til Bjarne Juul for fotos

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
Næstformand: Lektor Helle Frisman
Skr. og kass.: Kursusleder James Lerche
Museumsdirektør Ulla Thyrring
Museumsleder Hans Kruse
Lektor Henrik Ljungberg
Efterskolelærer Aksel Refsgaard
Lektor Merete Møller Olesen
Skuespiller Paul Hüttel

Medlemsskab: Husstand 150 kr.
Udland 175 kr, Institutioner: 200 kr.
Giro-nr 409 0780 (reg. nr. 9570)
Blicher-Selskabets adresse: Havelodden 64,
4000 Roskilde tlf/fax 46 37 39 20
mail: erik.harbo@mail.dk
Blichernoter udgives 2-3 gange årligt
ISSN 1602-2742

BLICHERNOTER MEDDELELSER FRA BLICHER-SELSKABET

November/december 2007

redigeret af Erik Harbo

Årets boggave Min Hjertelskede Ven

Blichers bre-
ve til Inge-
mann i
samarbejde
med
B.S. Ingemann-
Selskabet
og
Gyldendal

BLICHERNOTER indeholder:
Årsfesten og årets bogudgivelse
Blichers 225 år fejret i Spentrup
Blicherprisen til Jens Smærup Sørensen. Henrik Ljungberg og Johannes Riis motiverer
Takketale: Jens Smærup Sørensen
Erik Harbo om prismodtageren
Referat fra festen i Thorning
Arrangementskalender
Blicher på Internet, Oversættercentret på Hald w.w.w.oversattercentret.dk/selskaber

Sofie Ottosen
sang Ingemann
og Blicher

Erik Kühnau læste
af *Mærkedage, Ho-
sekræmmeren m.m.*

Blicherprismodta- geren Jens Smæ- rup Sørensen om at skrive fiktion:

Hvordan en forfatter etablerer sin fortæl-
ling, hvordan han
gør den gyldig, og
ikke mindst hvordan
han kommer ud af
den igen.

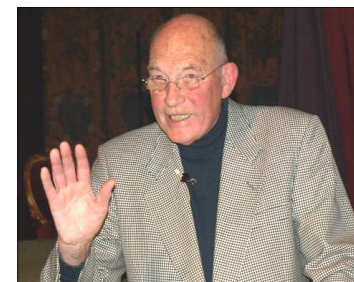

Årsfesten

den 14. oktober i Teatermuseet havde i
år 120 deltagere. Efter formandens vel-
komst sang man *Kær est du, fødeland*.
Blicherprisen blev motiveret ved lektor
Henrik Ljungberg og forlagsdirektør
Johannes Riis, hvorpå Jens Smærup
Sørensen takkede.

Efter pausen var der et program hvor
sopranen Sofie Ottosen akkompagneret
af pianisten Tove Lønskov sang sange
af Blicher og Ingemann.

Skuespiller Erik Kühnau læste uddrag
af *Mærkedage, Hosekræmmeren, Præ-
sten i Vejlbjerg* og *En Landsbydegns
Dagbog*

Reception i Malvinas hus Spentrup

Blichers 225 års dag blev fejret i Spentrup med maner. I de gode omgivelser i Malvinas hus med billedkunstneren Birgit Pathuels silketæpper, silkebilleder, malerier og ikoner inspireret af Blichers liv og værk samledes mange mennesker fra egnen kl. 16. Her talte sognets provst Klaus Frisman, Blicher-Selskabets formand Erik Harbo og kulturdirektør Lars Keld Hansen fra Randers. Birgit Patuel fortalte om sine billeder og der blev sunget en række sange af Blicher.

Om aftenen var en række af de personer der havde været med til at stifte og holde minstestuen i gang inviteret til aftenensmad på Hvidsten kro. Det blev en hyggelig aften med taler, sang m.m.

For det hele stod lederen af det daglige arbejde i minstestuen Birthe Enevoldsen og hendes medhjælpere sammen med Blicher Selskabets næstformand lektor Helle Frisman, der koordinerede arrangementerne.

Blicherprisen til Jens Smærup Sørensen. Henrik Ljungberg sagde:

Det er almindelig kendt at tidligere tiders forfattere har påvirket nutidens, det er en banal kendsgerning: Al væsentlig nutidig litteratur lægger sig i forlængelse af fortiden – både som tegn på respekt og som tegn på nye landvindinger. Det siger sig selv at Jens Smærup er påvirket af Blicher, og at han alene af den grund i dag får Blicher-Prisen.

Mindre banalt er det imidlertid at enhver forfatter selv *skaber* sine forgængere, dvs. peger på noget i fortidens værker der altid har været der, men først med efterfølgeren kommer for dagens lys. I 1982, da vi fejrede 200 året for Blichers fødsel, var der i radioen et program hvor unge danske forfattere diskuterede og udtalte sig om deres relation og gæld til ”Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog”. Ved udsendelsens afslutning sagde Jens Smærup Sørensen at for ham var det vigtigste ved novellen at ud over hvad den i øvrigt handler om, handler den om *det at skrive fiktion*: Hvordan en forfatter etablerer sin fortælling, hvordan han gør den gyldig, og ikke mindst hvordan han kommer ud af den igen.

*L'instant de partance est imminent,
J'entends l'appel de l'hiver.
Car je suis, moi aussi, un pauvre migrant,
Ailleurs se trouve mon foyer.*

*Sans doute aurai-je dû davantage chanter –
Mieux aussi je présume;
De sombres jours j'ai dû affronter,
La tempête arracha mes plumes.*

Erik Harbos programartikel

En historiker kan i tørre tal og ord skrive Alexander den Stores historie. Det giver ham sikkert ikke mange læsere. Hvis den samme historiker også er forfatter kan han måske skrive Alexanders historie som en roman ved at sætte sin fantasi i gang foran de historiske facts. En sådan forfatter oplevede jeg forleden, det drejede sig om italieneren Valerio Massimo Manfredi, der var på besøg i Danmark pga. forlaget Mondadoris 100-årsdag. Med de få facts der findes om Alexander, har han i stedet valgt fiktionen og skrevet tre bind, der er udkommet i Danmark på Borgen.

Ved at høre hans foredrag gik tankerne straks til Saxo, der nok også kendte til at digte videre på historien. Tanken faldt selvfølgelig også på andre, og hvis vi bliver i tankegangen kunne det være en Kløvedal, der skrev fiktion om personer, som vi alle kender af navn. En anden type historisk roman, hvor vi ikke kender hovedpersonen, er Nis Petersens *Sandalmagernes gade*. At en forfatter, der ellers var så lidt produktiv, kunne skrive denne kæmperoman og gjorde det, så det blev en klassiker, forbavser stadig. Men det var altså om fiktive personer. Blicher skriver også en historie som kunne være blevet en kæmperoman, hvis han havde tænkt nærmere over det: *Brud-*

stykker af en landsbydegns dagbog. Havde han skrevet kæmperomanen, havde vi nok glemt den i dag. Blichers form var den tætte og korte: 64 optegnelser i dagbogsform, der skildrer en mands hele voksenliv, men som sagt i brudstykker. Den danske roman opviser en hel række af typen en mands eller en slægts historie. En fortælling, hvor man spænder fantasien bag nogle tørre facts, som Blicher sikkert har gjort det med den simple og korte beretning, hans far havde givet ham om livet på Tjele i Lütichaustid. At Marie Grubbes oprindelige historie var endnu mere usandsynlig end Sophies ville Blicher sikkert gerne indrømme. Han siger i et brev til Ingemann: ”den virkelige Historie fremviser ofte noget usandsynligt, saa usandsynligt at Digteren ikke, uden sliig Hjemmel, tør fingere det.” For: ”Intet i Verden er mere insequent end Menneskets Sind...”

Forfatteren overskriver et eller flere øjeblikke og det giver en forskel.

Nu er vi ved pointen: Jens Smærup Sørensen har skrevet en roman om slægter på sin hjemegn og har ud af få oplevede øjeblikke skabt en fantastisk historie som mange af os, der er født på landet i et lignende samfund, let kan forbinde os med, ja, ind imellem kan fornemme som vores egen historie. Er det ikke det samme vi oplever og har oplevet med Blichers noveller? De vækker os til eftertanke og nye fornemmelser.

Behøver jeg at begrunde yderligere, hvorfor vi giver Jens Smærup prisen? Næppe!

Vi ønsker forfatter og forlag tillykke med dette store forfatterskab i dagens Danmark.

så godt, som man kunne have håbet; men at jeg fik øje på en anden slags happy ending – også ved hjælp af de ord jeg efterhånden og trods alt havde opsnappet fra vores dansklærer: at det hele endte med en fortællelæssig slags triumf, en litterær, en kunstnerisk form for lykke.

Ikke alene derved at novellen slutter i det samme Morten Vinges sidste gnist af livsbegær – ved synet af den forgræmmede Sofie – slukkes, men at skriften hører op ved – i selvsamme øjeblik, og med en mærkelig selvfølgelighed – at glide ind i *evigheden* – i form af et Bibel-citat. At vores egen lille menneskelige skrift altså er nutid, nærvær, at den er begær og liv, og forhåbning om liv – og på sin vis jo netop, og kun, så længe den *varer* – men at det samme liv så, i læserens sind – når det har udsat sig for historier af det her format – at det her altid vil være meget længere end selv en nok så tragisk slutning – ja, at det vil holde så at sige i en evighed.

Undervejs dertil havde jeg omsider også begrebet og taget til mig, hvad dansklæreren året før havde udpeget som genistregere i novellen. De uafbrudt omskiftelige spil mellem sproget, stilen og jeg-personens øjeblikkelige situation og relation til de andre. Og de enkle, i sig selv meget stilfærdige, men dramatisk bragende effekter, der blev opnået gennem forhold og misforhold mellem begivenheder og ordmængde, og mellem fortællingens tid og læsningens tid.

Og selvfølgelig måtte jeg indimellem også over for mig selv indrømme at jeg under gennemgangen i klassen ikke var kommet ind på *alle* sider af Mortens alt andet end letoverskuelige psyke, og ikke mindst: at alting – om dette og alt muligt andet – ikke behøvede at stå der sort på hvidt, at udelat-

delser kunne være forunderligt udtryksfulde. Kort sagt: jeg havde – godt hjulpet på vej af skolen – men med egne øje set miraklet ske.

”Brudstykker af en landsbydegns dagbog” blev Blichers indiskutable bidrag til verdenslitteraturen. En hel del andet af ham – fx prosaeksperimentet ”Baglæns” – burde også i dag kunne få læsere rundt om på kloden til at spærre øjnene op. Det har derfor nok undret, for ikke at sige ærgret mange af os, at han stadig ikke har fået del i bare en lille smule af sine to lidt yngre kolleger, Andersen og Kierkegaards verdensberømmelse.

Her i år, hvor han fylder 225 år, ser der dog ud til at være nyt håb for os. Et omfattende udvalg af hans skrifter skulle være på vej på tysk. Og for få dage siden havde jeg en god bekendt fra Paris i telefonen – den danskfødte franskmænd Karl Ejby Poulsen – der kunne fortælle at han netop havde lagt sidste hånd på den første ordentlige præsentation af Blicher på fransk.

Hidtil har der kun foreligget oversættelser af tre eller fire noveller på dette sprog, og Ejby Poulsen har nu oversat hele sytten noveller, og som bonus tre af digtene, samt skrevet en grundig efterskrift, til udgivelse på klassikerforlaget *Les belles lettres*.

Straks efter at vi havde lagt på, sendte han per mail sin oversættelse af ”Præludium” eller ”Sig nærmer tiden ...” – måske fordi han er lidt stolt af nu også at kunne rime, tænkte jeg – og efter læsningen af det pludselig også franske digt, at han i så fald var stolt af det med rette.

Lad mig da slutte med at citere et par af de så velkendte strofer, som dog her for allerførste gang vil lyde i noget offentligt rum, og med dét sige hjertelig tak for prisen:

Derefter fortsatte Johannes Riis:

Det er et stort og rigt og mangfoldigt forfatterskab, Jens Smærup Sørensen i dag får tildelt Blicherprisen for. Det omfatter godt 30 udgivelser, hvortil kommer det løse, og det er der ikke så lidt af. Det tog sin begyndelse for 36 år siden, i 1971, med digtsamlingen *Udvikling til fremtiden*, og jeg vil i dagens anledning driste mig til at sige, at det nåede sin foreløbige kulmination med romanen *Mærkedage*, der udkom i år, for godt et halvt år siden.

Det er et forfatterskab, der står tydeligt og myndigt i det danske litterære landskab, selvbevidst og med al mulig god grund vidt berømt; et forfatterskab, hvorigennem der tegner sig en klar og sikker linje, og som har prøvet sig selv af i mange genrer: i lyrikken, i romanen, i novellen, i dramaet, i børnebogen; men man træder næppe nogen for nær ved at sige, at det er i romanen og novellen, Jens Smærup Sørensens talent, hans kunstneriske kraft er kommet stærkest til udfoldelse, og hvis jeg skulle fremhæve en håndfuld titler i forfatterskabet, ville det blive novellesamlingen *Breve* fra 1992 og de fire romaner *Skoven nu* fra 1979, *Mit danske kød* fra 1981, *Katastrofe* fra 1989 og endelig selvfølgelig *Mærkedage*. Jeg vil i dag nøjes med at sige noget om tre af disse titler.

Jeg brugte ordet ”kraft” om Smærups kunst, og det gjorde jeg med velberåd hu. For er der noget, der karakteriserer hans sprog, så er det kraft, uanset hvad han skriver om. Der er en vældig kraft til stede i hans sprog. Der skrives ikke tættere eller mere mættet prosa på dansk

i vores tid end Smærups. Hans sprog har fylde. Det er et stærkt og maskulint udtryk, det er som et maleri af Jens Sønnergaard; det kan være både råt og pågående, som en nøgenstudie af Lucian Freud, det kan være sart og nænsomt, som en akvarel af Lauritz Hartz; men jysk er det, præget af en både klassisk og modernistisk sensibilitet, der kan give sig udslag i en syntaktisk opsætsighed, der ikke tøver med at splitte sproget ad, hvis det er nødvendigt, for derefter at samle det til ny styrke, til ny skønhed, for at få sagt lige netop det, der skal siges. Og Smærup ved, hvad der skal siges. Der er aldrig tale om andet end sproglig overdådighed hos Smærup, men overdådigheden ligger ikke i mængden af ord; der rutes ikke med dem; præcision er et særkende for ham; han nærer respekt for ordene; hos ham tager ordene farve af konteksten, af køn, af arbejde, social position, men uanset hvad, er der altid dækning for ordene, der findes altid et ægthedens og troværdighedens vandmærke i dem, en karakteristik, som ikke er ulig den, man også kunne anvende om hans landsmand Johannes V. Jensens værk.

Størsteparten af Smærups forfatterskab er spændt ud mellem et før og et nu, mellem det, der var, og det, der er, mellem kontinuitet og brud, mellem land og by. Det opbrud af landbosamfundet, der er sket i Danmark i sidste halvdel af det tyvende århundrede, spiller en rolle i en stor del af forfatterskabet, som skildrer livet i fortid og nutid, i vidt forskellige miljøer, i by og på land, og på vidt forskellige måde. Han har skildret opløsningen af landbokulturen og de sociale og

menneskelige følger af det; han har skildret det som et tab, men han har gjort det uden sentimentalitet eller nostalgi, mere som en konstatering, en registrering af et tab af værdighed, af stolthed, en social omkalfatring, der ikke har været nogen vej udenom.

Jeg skal ikke udelukke, at det kan have en vis sammenhæng med min egen baggrund; men for mig at se er Smærups tekster aldrig stærkere, aldrig mere kariske og overbevisende, end når de beskriver livet på landet før og nu, og det skred, der er sket her i løbet af det sidste halvthundrede år. Her har han ramt med en præcision og nerve, som jeg ikke kender hos nogen anden dansk forfatter. Dette gælder ikke alene præcision i beskrivelsen af den fysiske virkelighed, af såvel detaljen som den helhed, de mange detaljer udgør, det gælder også karakteristikken af selve den tænke måde, af de reaktionsmønstre, der var med til at konstituere en bestemt livsform, der nu er så godt som forsvundet, og jeg vil gerne først nævne en mesterlig novelle, ”En mands dag” fra *Breve*, om den ungkarl, der som 54-årig – vi er et sted under Anden Verdenskrig – er kommet så højt op i alderen, at han i sin position som velhavende bonde ikke mere kan være bekendt at lave dagens gerning, og som vi følger, fra han vågner sent en forsommerdag, ved ottetiden om morgenen og som sædvanlig drikker den kop kogte vand, der er så god at få i skroget fra morgenstunden; over måltider og tilbageblik på dengang i ungdommen, da han mødte en pige i et gartneri, som han egentlig godt kunne have tænkt sig at have lært nærmere at kende og delt sit

liv med, men måtte opgive, fordi noget sådant formentlig ville kræve, at han skulle opgive den gård, han var født til at overtage; over iagttagelser af og samtaler med den husholderske, han har haft i mange år, og som, ikke så længe efter at hun havde tiltrådt sin stilling på gården, en aften lagde sig nøgen i hans seng og bød sig til, en episode, ingen af dem siden har følt sig foranlediget til at komme ind på; over diverse gøremål af begrænset nytte og rækkevidde, over overvejelser om, hvornår og med hvilket varsel husholdersken skal have lov til at gå i gang med de nye kartofler, og over samtaler med tjenestefolk og naboer, indtil han om aftenen har bedt sin aftenbøn og derefter stikker hånden ned i inderbukserne – inderbukserne – for at dvæle ved mindet om den pige i gartneriet, der aldrig blev hans, endsige hans kone, aldrig kom nærmere end tanken om, at det ikke kunne lade sig gøre, – jeg vil gerne først gøre opmærksom på den novelle, og derefter opholde mig ved to citater, som beskæftiger sig med netop dette forsvundne liv på landet og samtidig viser noget om den udvikling, der er sket i forfatterskabet.

Det første citat er elleve år ældre end ”En mands dag”. Det er fra *Mit danske kød*, en stor og uregerlig roman, kompliceret, både kompositorisk og tematisk, vild og vrængende, rasende, rabelaisk, fabulerende, fantastisk, rablende, grotesk, magisk, obskøn:

I en klippehule i Bogotá i Colombia bliver der engang et godt stykke ude i fremtiden fundet et manuskript, nærmere bestemt i hofteskålen på et skelet. Her er det havnet, viser det sig, fordi skelet-

de to var venner på en måde, der kunne være skøn og til gavn for dem begge, men at de nu og da også ødelagde hinandens bedste halvdele og tilsammen blev et temmelig fælt par – somme tider var de jo faktisk selv ved at blive en trussel på livet, for dem begge to hver især.

Men frem for alt gik det op for mig at bogen var skrevet af en forfatter. Simpelt hen fordi han flere gange blandede sig i handlingen. Her og der skrev han også noget om hvor han havde sine historier fra, men sært nok på en måde, så man snarere kom i tvivl om, at de alle sammen var foregået i virkeligheden. Det måtte man så nok selv sidde og regne ud – hvad der mon kunne passe, og hvad der sikkert var løgn – og det var en leg, jeg endte med at synes vældig godt om.

Med læsningen af Cervantes havde jeg da lært det meste af hvad jeg siden hen som forfatter har haft behov for at vide. Og resten lærte jeg så et år senere, og helt for alvor to år senere – ved læsningen af Blicher.

Det begyndte i Nibe Folke- og Realskole, og det foregik noget mindre pligtskyldigt og respektfuldt over for både tekst og forfatter. Vi skulle læse ”Brudstykker af en landsbydegns dagbog”, og jeg benyttede først og fremmest lejligheden til at chikanere vores dansklærer. Jeg duede nemlig ikke til at skrive stile, og det var jeg da udmærket selv klar over – det var hver gang en plage for mig at aflevere mine gudsjammerligt forsludrede skrivelser, men jeg kunne altså åbenbart ikke bedre. Alligevel blev jeg gal på dansklæreren, fordi han mente det samme, og især fordi han så utvetydigt gav udtryk for det, i alles påhør. Og da det under gennemgangen af

Landsbydegnen straks blev åbenlyst, at han var helt fjollet med den historie – hans ansigt lyste op i henrykkelse hver gang han belærte os om, hvor enestående alting var sagt og skrevet og gjort – ja, da indså jeg, at hævnens time måtte være kommet.

Så når som helst han tillod mig at få ordet, forkyndte jeg utrætteligt at hele den historie var en stak gammelt, råddent hø, som man da vistnok skulle være temmelig mærkelig oven i hovedet for at få det mindste ud af. Og ham der Morten var i al fald den værste jeg nogen sinde havde været ude for, og mage til led fyr der sådan sleskede for sin lærer – og en tøsedreng og et pattebarn var han jo også hele vejen igennem. Det var virkelig alt sammen til at få kvalme af.

Og han blev da også rigtig ked af at høre på mig, vores dansklærer, det var nemt at se, han følte sig personligt såret. Og jeg følte en dyb, men jo nok alligevel noget lumpen tilfredsstillelse. Jeg tror at jeg, i øjeblikket, selv var fuldt overbevist om det jeg sagde, men jeg kunne samtidig mærke at jeg skabte mig. At jeg et sted inde bag alle mine forhånelser var meget voldsomt ramt af den der historie.

Efter endnu et års tid fandt jeg da læsebogen frem derhjemme og læste ”Landsbydegnen” igen, ganske frivilligt. Og som sagt: Blicher lærte mig resten – og stort set det hele gennem denne ene novelle.

Min begejstring og min skoling kulminerede med slutningen, jeg havde jo aldrig set nogen bedre – og det har jeg for resten stadig ikke. Men når jeg dengang ikke havde, er det også sagt, at jeg ved slutningen for første gang ikke blot tænkte på hovedpersonen eller nogen af de andres liv, for ingen af dem gik det jo

blot nogen nævneværdig interesse.

Når man nogle gange har lyttet til taketaler, skåret til efter den model, så kan man vel næppe helt undgå at blive en lille smule skeptisk. Kan det nu virkelig passe, må man da spørge sig. Nærmer det sig alligevel ikke det usandsynlige at så mange prismodtagere skulle have en så snæver litterær horisont. Eller at de alle sammen skulle være så mentalt slingrevorne, at de gladeligt sejler i en hvilken som helst retning, den gunstige vind i øjeblikket måtte blæse.

Som årets modtager af *Blicherprisen* vil jeg derfor i al fald *forsøge* at afstive min troværdighed – og måske endda i nogen grad at sløre ethvert eventuelt indtryk af min åndelige labilitet – ved nu at forsikre jer om, at Blicher ikke er den *eneste* forfatter, der har haft altafgørende betydning for mig.

Det er der nemlig også en enkelt anden der har haft. Og hvis nogle nu vil hænge mig op på, at man ikke kan sige altafgørende om både den ene og den anden, så må jeg undskylde mig med dét faktiske forhold, at de har været det tilsammen. Og den ene var altså Blicher, og den anden var Cervantes.

Sidstnævnte var den første jeg kom til at læse. Jeg var nemlig så heldig at vokse op i et hjem *uden* bøger. Det vil sige, jeg var henvist til et offentligt bibliotek, når den mindste læselyst skulle stilles, og da sådan én var begyndt at melde sig for mit vedkommende, i elleve-tolv-års alderen, levede vi endnu i en tid, hvor der kun stod *gode* bøger på bibliotekerne. Man var dengang af den opfattelse at bibliotekarere, i kraft af deres uddannelse og erfaring, skulle være i stand til at træffe afgørelser

om, hvad der var så væsentligt læsestof, at enhver borger burde have fri adgang til det, og at folk, der – i strid med al fornuft jo – alligevel foretrak det mindre væsentlige, selv måtte betale for at få fat i det.

Sådan var det i byerne, og sådan var det i endnu højere grad i en landsby som den jeg voksede op i, for her var biblioteket jo ganske lille, og det kunne jo altså ikke rumme andet og mere end det allervæsentligste.

Det stod på hver sin side af kakkelovnen og tørvekassen bagest i skolestuen, dette fine bibliotek. Og det blev ansvarsfuldt bestyret og betjent af vor degn, som vi kaldte ham. Og da jeg var nået igennem det sparsomme, men udsøgte udvalg af drengebogsklassikere, anbefalede degnen mig at gå i gang med ”Don Quijote”.

Det tog mig så hele vinteren, der i mit fjortende år, at stave mig igennem den bog. Men der var trods alt flere steder jeg syntes var ret sjove, og der var mange gode billeder i, og det var jo i det hele taget en stor og flot bog – når jeg sad med den i skødet, nåede den helt ud over knæene.

Og mens jeg sad sådan dér i en slags trance – måske halvt bjergtaget og halvt kedet til døde – begyndte jeg så småt at gøre opdagelser af en art, som selv de bedste drengebøger ikke havde givet anledning til. Jeg opdagede fx at den her halvtossede Don Quijote af og til også kunne være den klogeste, den mest lysvågne af alle og så ganske klart have *ret*; og at Sancho Panza, der næsten altid var lige så fornuftig som de fleste i vores egen by, at han også kunne blive så fornuftig igen, at det virkede dumt og koldt over for andre mennesker; og endelig at

tets indehaver i sin tid efter at have skrevet det har spist det, hvorefter mavesyren har konserveret det, så siderne blot kan glattes og sagtens læses. Manuskriptet er skrevet på dansk; det kommer ad sindrige kanaler en mand med danske rødder i hænde, F. Yórguensen, Jørgensen stavet på spansk, vi er jo i Colombia, Gabriel García Márquez’s hjemland, og i samarbejde med diverse lingvister, bl.a. en kineser ved navn Chou, dr. Chou, lykkes det Señor Yórguensen at få tydet det. Det viser sig at være skrevet i det tyvende århundredes Danmark. Ophavsmanden har, efter at en stor krig har lagt verden øde, søgt tilflugt i klippehulen og har her siddet og skrevet i et forsøg på at gøre rede for intet mindre end de guddommelige love, der styrer verden, ikke mindre end ethundredeogfireogfyrre love er der, hvortil kommer kommentarer og fortolkninger. En stor opgave med andre ord, og den viser sig at være vanskelig at løse; det går kun trægt med optegnelsen af de guddommelige love; mandens egne oplevelser og erfaringer trænger sig hele tiden på og kræver at blive nedfældet, og efterhånden tegner der sig i manuskriptet et billede af dagligliv i Danmark i det tyvende århundrede, fx dagligliv på landet, og jeg vil gerne læse en passage fra et af de første af de mange korte kapitler, bogen består af. Kapitlet hedder ”Arbejdet”. Det handler om livet på den gård, hvor hovedpersonen/fortælleren er vokset op, og det begynder sådan her:

Mit danske kød, pp. 26-7.

Det er jo mildest talt en tekst, der ikke

stryger nogen med hårene. Den er aggressiv, grov, skarpt skåret til, uforsonlig, en tekst, der i lighed med mange andre af Smærup viser en helt rå og utilsløret sans for det helt elementære i tilværelsen, for nødvendigheden af livets opretholdelse, for fordøjelsen, og dét for begge ender af fordøjelseskanalen, om jeg så må sige, og for forudsætningen for, at fordøjelsen kan tilgodeses, nemlig det arbejde, der skal gøres, for at der kan komme mad på bordet. Arbejdet, det hårde fysiske arbejde, børdleriet, - det er for at udføre det, vi er sat på jorden; det er forståelsen af det, al opdragelse går ud på. Det er ikke til at tage fejl af.

Og her vil jeg så igen minde om ”En mands dag” og tonen i den novelle og derefter springe ikke mindre end atten år frem i tiden fra den, til et andet citat, et citat, som stammer fra *Mærkedage*, et citat, som jeg aldrig bliver træt af, fordi det i al sin korthed udtrykker en arbejds credo, en livsindstilling, der prægede livet på landet i gamle dage, og som jeg selv har kendt fra min tidligste barndom: Vi skriver 1934, det er forår, det er konfirmationssøndag i landsbyen Staun, der ligger et sted mellem Løgstør og Nibe; Peder, der er ældste søn på den ene af sognets to store gårde, Bisgaard, skal konfirmeres, og alle sejl er sat til: Sognet skal gøres opmærksom på, at nu er den ældste søn på Bisgaard ved at være nået til skelsår og alder; han er ved at rykke i stilling som arving til gården, og ingen skal være i tvivl om, at det har noget at betyde, det skal ske med piber og trommer.

Nu skal festen så til at begynde. Gæsterne er samlet, naboer, slægtninge, far-

brødre og morbrødre, tanter og onkler, fætre og kusiner er kommet rejsende langvejsfra. Og snakken, ja, den går, om stort og småt, og ikke mindst om præstens overhøring af Peder i kirken, som kom til at bære præg af, at Peder måske ikke har været så forfærdelig opmærksom under konfirmationsforberedelsen, men har haft så meget andet at tænke på og gå op i. Derfor var overhøringen ikke gået så glat, som den kunne have.

Mærkedage, pp. 34-5.

Peder er til grin. Og det er aldrig rart, bestemt ikke, når det foregår blandt familie og naboer. De griner ad ham alle sammen. Men det ironiske er jo, at det er sig selv, de alle sammen griner ad. ”Vi skal passe vore høveder” – det er den bemærkning, de griner ad; men det er jo den regel, de selv lever efter, hver og én, alle gæsterne til Peders konfirmation og alle bønderne i Staun. ”Vi skal passe vore høveder” – det er forudsætningen for, at de kan passe deres mave, forudsætningen for, at det hele kan fortsætte, som det altid har gjort i Staun og resten af landet for den sags skyld. Vi skal passe vore høveder, passe det, vi er sat til, gøre os umage, gøre det, så godt vi kan, så kommer alt det andet nok også.

I virkeligheden er budskabet i denne passage det samme som det var i det første citat, jeg læste, det fra *Mit danske kød*. Det er udtryk for den samme nøjsomhedskultur, den samme puritanske arbejdsetik, som har præget vores del af verden, i hvert fald lige fra Luthers tid. For bønderne var dette i gamle dage, på

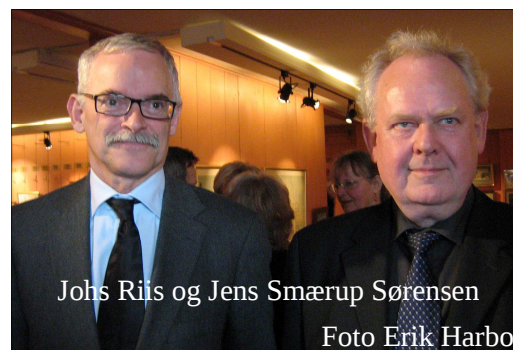
den tid, da *Mærkedage* begynder, dvs. midt i trediverne, knyttet til en bundethed af jorden, af en årlig rytme, der næsten gav sig selv i takt med årstidernes skiften. En rytme, man havde at følge, hvis man ville have til føden, men som også afsatte sig i en selvbevidsthed, en stolthed; den jord, man var afhængig af, ejede man trods alt, og den gav en identitet og værdighed, der var uantastelig; bonden var bundet til naturen, det var dengang, man ikke var skydeskive og genstand for anklager om forurening og dyremishandling; det var dengang, man kunne være stolt af at være bonde.

Det lyser den passage, jeg læste, langt væk af. I forhold til dét fra *Mit danske kød* er det imidlertid en ganske anden tone, der styrer den. Der er kommet en større enkelhed til i en passage som denne, en mildere, en mere humoristisk, en mere tilforladelig fortællestemme, - en større imødekommenhed, en større tilgængelighed. Men den skal man ikke lade sig narre af. Salig Peter Seeberg sagde engang misbilligende om et udvalg af hans noveller, han blev præsenteret for, at det, altså udvalget, fik ham til at ligne en realist med visse unoder. Det syntes han bestemt ikke om, og jeg skulle tage meget fejl, om ikke også Smærup ville tage det unødigt op, hvis han skulle komme til at fremtræde som en realist med visse unoder. Og med god grund. For det er han ikke. Den større enkelhed i *Mærkedage* betyder ikke, at det er nye Himmerlandshistorier, Smærup skriver. Smærup er selv født og opvokset i Staun, han er rykket tættere på sin egen baggrund end nogensinde, men Smærup er stadigvæk – ligesom Seeberg – renli-

vet modernist, og det betyder bl.a., at man som læser ikke skal forvente at kunne læne sig tilbage i stolen og lade sig bære af sted på fortællingens vinger. Smærup kan være nok så meget født og opvokset i Staun og trække på det, men bedst som det går allerbedst, griber han ind og bryder illusionen; mærkelige ord er udstyret med en prik, og snart kommer der noget, der ligner et essay om skilsmisser før og nu; snart en liste med jyske ord og vendinger, så også fynboerne og københavnernes kan være med; snart et ironisk rids af litteraturhistorien i Staun og omegn. Romanens illusion brydes, romanen kommenterer sig selv: Vi skal ikke bilde os ind, at det er virkelighed, dette her, litteratur kan ikke være virkelighed; litteratur er litteratur, er det.

Og, kære Jens, hvis der er nogen, der skriver litteratur hertilands, ja, så er det dig. Du har med dit forfatterskab skrevet præcise og uomgængelige fortolkninger af vores tid og dens sindstilstande ind i vores litteratur. Jeg ser en klar og tydelig linje fra Blicher, over Johannes V. Jensen til dig, og jeg kan ikke se rettere, end at du er en helt selvfølgelig modtager af Blicherprisen 2007.

Til lykke med den.

John Riis og Jens Smærup Sørensen

Foto Erik Harbo

Takketale: Jens Smærup Sørensen

Når man hører eller på tryk ser navne som Ludvig Holberg, Johannes Ewald, Adam Oehlenschläger, Steen Steensen Blicher, H. C. Andersen, Emil Aarestrup, Herman Bang, Henrik Pontoppidan, og så videre, helt frem til vor egen tids forfattere som fx Dan Turéll, så er disse navne engang imellem ledsaget af et ord som ’prisen’ eller ’medaljen’: Dan Turéll Prisen, H. C. Andersen Medaljen. Og når det sker, så er der som regel en eller flere af deres endnu levende kolleger, der bliver glade.

Han eller hun har jo – som modtager af en pris eller en medalje – opnået den gevaldige ære at se sit navn knyttet til en stor forgænger, og selv om der heri naturligvis ikke ligger den allerfjerneste antydning af, at prismodtageren skulle befinde sig på noget nær samme niveau som den, prisen har navn efter, så kan man vel i almindelighed gå ud fra, at priskomiteen – så vidt det overhovedet har været muligt – har haft en eller anden form for åndeligt slægtskab i tankerne.

I hvert fald vil man ofte høre at prismodtageren i sin takketale *selv* vil pege på sådan et slægtskab, ja, at han vil understrege en dyb samhørighedsfølelse og en afgørende litterær inspiration fra netop denne klassiker. Overvældet af æren og af taknemmelighed kan dagens mand i skysovs tilsyneladende så let ingenting komme til at bedyre, at for ham har ingen anden end Ewald, eller Pontoppidan, eller hvem det nu kan være – nej, ingen anden end lige netop dette eller hint forbillede har haft særlig betydning eller